

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАНТСЬКОЇ ПРЕСИ В ІТАЛІЇ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 19.
УДК 070 (569).

Бідзіля Ю. М. Формування сучасної української емігрантської преси в Італії; 12 стор. Кількість бібліографічних джерел – 14; мова українська.

Анотація. У статті розглянуто та проаналізовано процес створення нової україномовної преси в Італії емігрантами, що виїхали з України у другій половині 90-х років ХХ століття.

Ключові слова: інформаційний простір, преса, українсько-італійські взаємини, українська діаспора, емігранти, соціальний статус, притулки-карітаси.

Resume. Im Artikel wird der Prozeß des Schaffens der neuen ukrainischsprachigen Presse in Italien von den Emigranten betrachtet und analysiert, die aus der Ukraine in der zweiten Hälfte der 90-er Jahre des XX Jahrhunderts ausgewandert waren.

Stichworte: der, Informationsraum, die Presse, die ukrainisch-italienische Beziehungen, die ukrainische Diaspora, die Emigranten, die soziale Status, die Unterkünfte von der Caritas.

Сучасні інформаційно-глобалізаційні реалії змінюються так стрімко, що часто журналістично-знавство за ними не встигає. Разом з тим, роль одного з головних каналів інформаційного обміну в усіх сферах суспільного життя традиційно відводиться пресі. Саме періодика допомагала об'єднатися в культурно-просвітні товариства (а почасти і створити їх) українським емігрантам, що виїхали на початку минулого століття до США, Канади, Франції та інших країн. Завдяки пресі жевріло українське життя серед інтернованих українців на території Чехії, Польщі, Румунії, Єгипту. Сучасні соціально-економічні реалії в Україні спонукали велику кількість працездатного населення виїхати за кордон у пошуках роботи, зокрема й до Італії. І у цьому випадку саме преса стала об'єднуючим елементом серед українців-заробітчан.

Писемні джерела фіксують, що контакти наших співвітчизників із мешканцями Апеннінського півострова досить давні. Так у Ватиканській бібліотеці зберігається цілий ряд теологічних документів, що «стосуються України, її історії..., найстаріші з них..., наприклад, листи папи Григорія VII до київського князя Ізяслава», датовані 1075 р.» [6, 170]. Через ці стосунки київського князя з католиками Ізяслав був підданий нищівній критиці давньоруським ритором Феодосієм Печерським у праці «Слово о верѣ к князю Ізяславу» [Див дєт.: 7]. Інші наші пращури з тодішніми правителями Апенін мали навіть родинні стосунки. Як твердять літописці, «у Вероні й поблизу містечка Сан-Поло Д'єнза ще у 1094-1095 рр, можливо й у 1096 р, жила дочка київського князя Всеволода Євпраксія – дружина німецького імператора Генріха-IV, правителя Священної Римської імперії. Через подружні незгоди вона була ув'язнена чоловіком у Вероні під час його походу в Італію» [6, 170]. І нині у Папському орієнтальному інституті «зберігаються цінні українські стародруки – Острозька біблія 1581 р., граматика Мелетія Смотрицького 1648 р., матеріали з друкарень Львова і Печерської лаври у Києві, що відносяться до XVI-XVII століть» [6, 171].

Але загалом стосунки України з Італією були дещо спорадичними, хоча ніколи не припинялися. У першу чергу співпраця провадилася в галузі вищого шкільництва та мистецтва: українці здобували освіту в таких відомих європейських наукових центрах як Болонський університет, Болонська музична академія, університетах Риму, Падуї, Неаполя тощо. Протягом XIV – XVIII століть «в університетах міста Падуя здобуло освіту близько 600 юнаків з України. Серед них – полковник Станіслав Морозенко, згодом ушлявлений сподвижник Богдана Хмельницького» [6, 170]. В Болонському університеті в XV столітті навчався видатний вчений і просвітитель того часу, перший з відомих докторів медицини Юрій Дрогобич-Котермак, родом з Дрогобича. Згодом він був ректором Болонського університету (1481–1482), тому й «став довічним громадянином Болоньї» [8]. У 1483 р. Юрій Дрогобич видав латиною фундаментальну книгу з астрономії «Прогностична оцінка поточного 1483 року», в якій вміщено чимало відомостей з астрономії, географії, метеорології та спроба визначити географічну довготу, де розташована Москва, Вільно, Львів, Дрогобич та інші міста. Віршована передмова до книги написана за всіма правилами латинської версифікації, традиції якої були глибоко засвоєні українським ученим. Тільки два українські примірники цієї наукової праці збереглися до наших днів. Один із них знаходиться у Кракові (Польща), другий у Тюбінгені (ФРН).

В Італії навчався й відомий український та російський церковний, громадський діяч, учений та письменник Феофан (Елеазар, Слїсей, Самуїл) Прокопович (1677-1736). Зацікавлення історією Риму та його науковим світом наштовхнуло Феофана Прокоповича до написання твору «Про папський вирок Галілеєві», в якому письменник сміливо заявляє: «Чом ти ганьбиш безсоромно ім'я Галілеєве, папо? Чим він тобі завинив, старче, тирани, скажи?» [Цит.: 11, 289].

Ще одна важлива сторінка зв'язків українців з Італією – життя видатного українського компо-

зитор Максим Березовського. Саме він у 1765-1774 роках навчався в Болонській музичній академії, а в 1771 році був обраний почесним членом Болонської філармонічної академії.

Під часи Першої світової війни в Італії перебувало понад 100 тисяч українців у полоні. За даними архівів значна їх частина була ув'язнена в таборах поблизу міст Верона та Касерта.

Після завершення Другої світової війни до Італії прибуло близько 15 тисяч українців з таборів для переміщених осіб у Німеччині. Хоч більшість із них потім опинилася за океаном, та зрозуміло, чому у післявоєнний час, точніше у 1952 році, український громадський діяч В. Федорончук заснував Товариство італійсько-української дружби. У 1954-1956 рр. італійською мовою виходив журнал «Україна». З 1951 по 1975 р. Італійське державне радіо мало щоденну програму українською мовою, переважно релігійного характеру.

Друга половина минулого століття, зокрема 70 та 80-і роки, характеризуються певним занепадом українського культурного життя в Італії. У цей час в країні проживала нечисленна група українців, в основному в Римі та Ватикані. Проте у Ватикані діє патріархат Української католицької церкви, Українська папська колегія Святого Йосафата. В Римі також функціонують українські католицькі церкви, велика й мала папські семінарії, Український католицький університет. Останній заклад має архів, у якому зберігаються «цінні матеріали – манускрипти, рідкісні документи..., особистий паспорт родини Михайла Грушевського». [6, 171]. Університет має й бібліотеку, в якій зібрано понад 30 тисяч книг і 20 тисяч періодичних видань. Біля будинку університету встановлено бюсти І. Котляревського та М. Шашкевича, велика мармурова статуя Т. Шевченка. Від часу заснування цього навчального закладу (1963 р.) тут видано більше 100 наукових теологічних праць, у тому числі й «Монументальну історію України» [Див.:6]. У Римі при церкві Святих Сергія і Вакха діє Український музей, в якому зберігаються народні художні вироби, картини, ікони, старовинні карти України.

Для італійців, які досліджують українознавство, в Неаполі діє факультет української мови. До кінця 90-х років ХХ століття у Римі виходило кілька періодичних видань релігійного характеру. Крім того, при «Радіо Ватикан» і «Радіо Рим» діють українські редакції.

Активізація українського руху в Італії починається із 1989 року, коли в Неаполі на установчій конференції було засновано Міжнародну асоціацію українців із центром у Києві. Значну роботу у цьому здійснила професор Оксана Пахльовська.

У 90-х роках минулого століття активізувався емігрантський рух українського населення до Італії, спочатку із Західної України, а потім і зі Східної. При цьому слід звернути увагу на значну різницю між емігруванням українців до США й Канади, де наші земляки прагнули залишитися назавжди й інтегруватися в тамтешні суспільства. Масовий виїзд українців до Італії, на думку самих

же емігрантів, – це тимчасове явище, допоки в Україні безробіття й низький рівень оплати праці. Ще раніше аналогічна ситуація склалася з нашими співгромадянами, що легально та нелегально працюють у Чехії, Словаччині, Польщі, Угорщині. Сусідство останніх країн з нашою державою, близькість мов та явище білінгвізму серед українців Західної України, які здебільшого працюють там, певним чином полегшують їм умови перебування за кордоном. Проте потенційно вища оплата праці спонукає багатьох українців їхати до інших країн, у яких їм перешкоджає працевлаштуватися мовний бар'єр та незнання законодавства й традицій держави.

Одиницям із перших українських емігрантів до Італії в 90-х роках минулого століття вдалося одразу влаштуватися на більш-менш пристойну роботу. Більшість українців шлях до роботи пройшли через спеціальні тимчасові притулки-карітаси (з італійської – милосердя). Мешканки таких притулків (в Італію емігрували здебільшого українські жінки) повинні дотримуватись норм та правил, визначених закладом, та добросовісно виконувати покладені на них обов'язки. Частина одиноких перестарілих італійців теж харчуються їжею з карітасів.

На початок 2000 року в різних регіонах Італії вже перебувало кілька десятків тисяч нових українських емігрантів-заробітчак [ДС, 2005, № 6-7, с. 4-11]. Більше ніж 100 тисяч з них, за рішенням уряду Італії, отримали дозвіл на легальне працевлаштування [ДС, 2005, № 5, с. 17].

Достаменною офіційною інформації про кількість українських емігрантів не може назвати ні Україна, ні Італія. За неофіційними даними в Італії перебуває близько 500 тисяч українців [ДС, 2005, № 5, с. 17].

Перші роки перебування нової хвилі українських емігрантів в Італії не характеризувалися масовою соціально-культурною активністю, хоча серед мігрантів переважає інтелігенція (вчителі, лікарі, працівники культури). Суспільно-культурну та громадську діяльність серед нової хвилі українських емігрантів в Італії проводить Українська греко-католицька церква. Спочатку в костюлах Італії організовуються україномовні греко-католицькі богослужіння, бесіди, збір пожертв тим емігрантам, що захворіли, постраждали або тривалий час не можуть працевлаштуватися. На той час у Римі вже друкувалася україномовна газета «Форум», але через малий тираж не могла доходити до сотень тисяч нелегалів по всій країні. Весною 2001 року священник Євген Небесняк починає видавати парохіяльний бюлетень українських скитальців в Італії «Христос – наша надія» (на 10 сторінках).

1 листопада 2001 року з ініціативи колишнього викладача української мови і літератури Дрогобицької гімназії Лідії Дукаса, студента факультету соціальних комунікацій Салезіанського університету в Римі Павла Скворонського, священника УГКЦ о. Василя Поточняка та випускника Тернопільської медичної академії Олеса Городе-

цького виходить перший номер християнського часопису українців в Італії «До світла». Саму назву засновники часопису трактували так: «...ми вимушено знаходимося у темряві необізнаності, нелегальності, осуду від чужих, італійців, і своїх, українців, головню від державної влади і переслідуюмо мету за допомогою друкованого слова вести людей і самим прямувати «До світла». Але світла не просто механічного, а до Світла вищого, до Христа» [ДС, 2005, № 6-7, с. 5].

Перший наклад часопису складав 500 примірників. Це була чорно-біла фотокопія на 24 сторінках; оригінал набирался на приватному комп'ютері, а потім був розмножений на ксероксі в Салезіанському університеті, складений і зшитий українськими студентами. Починаючи з номера 7-8 (травень 2002 р.) часопис має кольорову обкладинку, друкується більше ніж на 50 сторінках і збільшує наклад до 1500 примірників. Із січня 2003 р. (№ 14) тираж зріс до 2000 прим., з травня (№ 18) – 2500, з січня 2004 р. – 2750 прим., а об'єм журналу збільшився до 60 сторінок, в тому числі 8 кольорових. Теперішній одноразовий наклад часопису «До світла» – 3500 примірників.

Першим головним редактором часопису став греко-католицький священник Василь Поточняк. Він народився на Львівщині у 1973 році, закінчив Люблінський католицький університет у Польщі, працював у Дрогобицькій духовній семінарії викладачем і префектом, потім навчався у Римі в Папському східному інституті. Із 2001 року – пасторальний координатор українських греко-католицьких громад в Італії. До редколегії увійшли як аматори у журналістиці та видавничій справі, так і ті, хто дещо розумівся на цій справі. До першої редколегії увійшли: Лідія Дукас, Анна Максим, Віра Лебшак, Людмила Гаврущенко, Лідія Свірська, Олесь Городецький; функції технічного редактора виконував Павло Сковронський; серед набірників тексту: Роман Деркач, Орест Каспрук, Ярослав Копичин. Разом з тим, ні тоді, ні сьогодні у редколегії часопису нема жодного штатного працівника.

В задумі творців журналу – «писати правду про наше життя-буття в Італії. Бо і в Україні, і в Італії багато писалося і пишеться... але в більшості журналісти шукають сенсацій, головню негативних, часто – нелюдських. Таких матеріалів можна знайти серед українства за кордоном, але чи так живе більшість матерів, які виїхали вимушено?» [ДС, 2005, № 6-7, с. 5].

Релігійна тематика – основна в часописі «До світла», у першу чергу журнал звертає увагу на християнські свята та на особливості їх відзначення в Україні та у місцях компактного проживання українців за кордоном, зокрема в містах та містечках Італії. Цим зумовлені й більшість постійних рубрик журналу «До світла» («Духовні бесіди», «Боже, нам Україну храни», «Світлиця», «Катехиза») та специфіка тематики матеріалів, уміщених під ними: «Покров Пресвятої Богородиці», «Про святе Хрещення», «Собор святого Петра» (2002, № 9), «Христос

Рождається» [ДС, 2003, № 1] «Велет в царстві духа», «Свого краю не можна забути» (інтерв'ю з протоархимандритом отців василіан отцем Ісидором Іваном Патрилом), «Неділя Митаря і Фарисея» [ДС, 2003, № 2], «Християнський зміст посту», «Перемогти себе» (інтерв'ю з владикою Ю. Вороновським), «Що таке Ісусова молитва?», «Поклони і коліноприклонення», «Про святе подружжя» [ДС, 2003, № 3], «Воскресіння Христове – свято надії і Радості», «Сповнювати Божу волю» (інтерв'ю з преосвященим владикою Глібом Лончиною, Апостольським Візитатором українців-греко-католиків в Італії), «Сія Книга вічная, Книга Божія, Книга небесная», «Пастирський візит в Мондрагоні» [ДС, 2003, № 4], «Лист Синоду Єпископів Києво-Галицької Митрополії УГКЦ щодо проблеми абортів в Україні», «Блаженний Володимир Прийма (1906-1941)» (2003, № 5), «Український святий у базиліці св. Петра» [ДС, 2004, № 10], «Яким був Ісус?» [ДС, 2005, № 1] тощо.

Часто на сторінках журналу знаходимо повідомлення, що поміж роботою об'єднані громади українських заробітчани здійснюють паломницькі подорожі до знакових християнських місць. Так група прочан з Неаполя під керівництвом священників Івана Дуфанця та Романа Войцихівського відвідали відому святиню у Лурді (Франція) [ДС, 2005, № 5, с. 44]. Серед релігійної тематики в часописі й повідомлення про те, що на свято Покрови Божої Матері 150 українців Віченци з образами, хрестом і прапором України пройшли пішою ходою від одного костюлу до іншого. А 19 грудня з ініціативи церковного комітету було організоване та сценічно проілюстроване свято св. Миколая з роздачею подарунків та концертною програмою. Було роздано понад 200 подарунків, і не тільки присутнім у церкві, а й жінкам, що збираються у міському парку [ДС, 2005, № 6-7, с. 46-47]. В силу тих обставин, в яких опинилися українці в Італії, об'єднання їх у громади відбувається, як правило, через церкву. У цьому зв'язку є типовим створення української громади у Флоренції, про що пише журнал «До світла»: «Життя української громади церковне, а згодом і національне почалося у Флоренції трохи незвично. 25 серпня 2002 р. українці з Риму з о. В. Волошином приїхали у це місто на прощу і зустрілися тут зі своїми земляками. Отець Володимир відслужив Службу Божу у церкві Santa Maria Novella». «Римляни» відїхали, а «флорентійці» залишилися із мрією заснувати церковну громаду. Нелегко було з пошуками церкви... Українська Греко-Католицька громада розпочала своє існування 24 листопада 2004 року». [ДС, 2005, № , с. 26].

На другому місці за кількістю в часописі «До світла» – матеріали загальнокультурницького характеру. При цьому видавці журналу ставлять собі за мету як ознайомити українських читачів із культурою Італії, не дати забути давні українські традиції, так і презентувати Україну для італійців.

Проте до травня 2005 року наміри залишалися лише намірами, оскільки видання друкувалося виключно українською мовою (крім поодино-

ких оголошень та рекламних матеріалів). Травневе число 2005 року стало знаменним, бо дві українки з Болоньї (Наталія Білоусова та Леся Данчишин) видрукували матеріал «Георгіус де Леополі – один із перших ректорів Болонського університету». В матеріалі йдеться про життя українського вченого Юрія Дрогобича (названого Георгієм зі Львова) після переїзду з Кракова до Болоньї. Таким чином, прізвища двох українок були внесені до бібліографічного покажчика наукових матеріалів про життєвий і науковий шлях Юрія Дрогобича – *Georgius de Leopoli, di Russia*. Як не дивно, але, за твердженням часопису, – це єдині українські автори серед таких дослідників спадку українського науковця, як італійці А. Крістіані, Ф. Габотто, С. Малагова, Ф. Бононі, Д. Піларву, П. Лонго, німець Г. Хелерман та ін. Бо книги про Юрія Дрогобича, які побачили світ в Україні, до міжнародного реєстру не занесені і, як наслідок, невідомі європейському читачеві [Див.: ДС, 2005, № 6-7].

Корисною для італійських читачів у одному із номерів журналу «До світла» є інформація «Хоробрий італієць із сотні Довбуша», надрукована українською мовою (італійською скорочено подається лише біографічна довідка), в якій розповідається про трагічну долю громадянина Італії Августо Донніні, лікаря за фахом, який через воєнні дії під час Другої світової війни опинився на території України, вступив до лав УПА і діяв під псевдонімом Михась. Під час перестрілки із радянськими солдатами А. Донніні загинув і похований у братській могилі на подвір'ї Церкви Пречистої Діви Марії у Вікнянах Тлумецького району Івано-Франківської області [ДС, 2004, № 10, с. 42-43].

Цікавий, на нашу думку, у цьому ж часописі й матеріал, присвячений видатному українському композиторові Дмитру Бортнянському, який у другій половині XVIII ст. навчався у Венеції, потім Болоньї (в знаменитого падре Мартіні). В Італії композитор познайомився зі знаменитими оперними школами Риму, Неаполя, Мілана. В Неаполі Д. Бортнянський створює свої перші твори «Імітація на Київський кант», «Ave Maria» для двох жіночих голосів (1775) та ін. У Венеції та Модені були з успіхом поставлені його опери «Креонт» (1776), «Алкід» (1778), «Квінт Фабій» (1779) [Див.: ДС, 2005, № 6-7].

В матеріалі «Його пісні стали народними» [ДС, 2004, № 7, с. 26] часопис «До світла» звертає увагу на те, що в Україні непомітно пройшла дата сторіччя від дня смерті українського поета і композитора Сидора Воробкевича. Його музика на диво милозвучна, близька до народної, їй властиві характерні особливості національної культури. Українському читачеві, мабуть, буде цікаво довідатися, що в Італії теж здобув популярність переклад пісні С. Воробкевича «Заграй ми, цигане старий» («Ozingaro, suonami»).

Майже шокуючим для читачів журналу «До світла» є матеріал «Найглибші почуття на дні мого серця» – інтерв'ю з дружиною покійного відомого українського народного співака Назарія Яремчука

Дариною, яка, як виявилось, також є заробітчаною в Італії. Журналіст Богдан Пилипів, який вів розмову з реципієнткою, відступає від традиційного ліду й у врізці подає не просто коротку інформацію з «гачком», а висловлюється емоційно: «справді, це не вкладається в голові й «не піддається логіці». Адже... в будь-якій країні знамениті особистості (саме до когорти їх належить і улюбленець народу – Назарій Яремчук), ні члени їхніх сімей та родичі – нестатків не відчують... Які чинники спонукали до такого кроку п. Дарину, яка провела зі своїм чоловіком у церковному шлюбі дуже щасливі, проте надто короткі роки спільного життя, ділячи навпіл успіхи й тривоги...» [ДС, 2005, № 1, с.18]. Саме інтерв'ю з дружиною Н. Яремчука пронизано боєм і гіркотою, як від передчасної втрати чоловіка, так і від того, що, за словами співбесідниці, «наші люди залишили в Україні родючі землі і багатющі надра, дітей, батьків, могили, що заростають бур'янами, аби зможти дати освіту своїм дітям і заробити на пам'ятники і встановити їх на могилах своїх близьких» [ДС, 2005, № 1, с. 20]. Серед іншого довідуємося про деякі рідкісні деталі, про які говорить дружина Н. Яремчука: «Волею долі склалося наше сімейне життя. І це не випадковість. Справді так, бо моє життя можна умовно розділити на дві половини. В першій – доля готувала мене до зустрічі з Назарієм. Друга – Назарій і я – крапля справжнього людського щастя, заради якого й приходять жінка на цей світ... Вишиванки, говірки, страви, до традиційних свят, звичаї – однакові, як у мене на Галичині, так і в Назарія на Буковині. Та й батьки народили нас майже в однаковому віці – мене, коли моему батьку виповнилось 54 роки, Назарчика, коли його батькові було вже 64 роки. Моя матуся – молодша від батька на 34 роки, Назарієва – теж». Підсумовуючи свою розповідь, співбесідниця згадує, що Назарій Яремчук був гідним сином своєї землі, що його боліли її рани і він ішов – тричі – в Чорнобиль, в саме пекло, був на даху 4 реактора, звідки скидали радіоактивну пилюку, в Афганістані підтримував наших юнаків-солдатів, які вмирали там, не відаючи за що.

Останнім часом журнал «До світла» подає досить широку палітру суспільно-політичних матеріалів під рубриками «Людина і суспільство», «Світлиця», «Вісті з України», «Вісті з куточків Італії». Цей процес активізувався з часу президентських виборів 2004 року в Україні. У той час українці в Італії провели численні мітинги по території всієї країни, виступаючи проти фальсифікації результатів голосування, а потім взяли активну участь в голосуванні при українських консульствах та в Посольстві України в Італії [ДС, 2004, № 10].

Проте після того, коли ситуація в Україні не змінилася на краще, а новий уряд продовжував ігнорувати проблеми заробітчан за кордоном, в часописі «До світла» з'являється «Відкритий лист Президентові України В. А. Ющенку та Прем'єр Міністрові України Ю. В. Тимошенко», під яким поставлено 1100 підписів [Див.: ДС, 2005, № 5].

Щодо проблем українських автоперевізників, які курсують між Україною та Італією, до українських урядовців звертається й Маріо Тронка, Президент Італійсько-Української Християнської Культурної Асоціації [Див.: ДС, 2005, № 5, с. 17].

Проблеми матеріального становища й соціального статусу родини в емігрантів особливо загострені. Дослідники зазначають, що соціальний аспект, в якому опинилося населення України, має надзвичайно важливе значення. На психічному і психологічному рівні він особливо стосується заробітчанин. «Суттєвий вплив на психологічний стан населення, а звідси – і на соціальну безпеку держави, має рівень доходів у суспільстві і відмінності в доходах між діаметрально протилежними прошарками суспільства. У наш час різниця в доходах між підприємцями і найманими робітниками, а в ширшому розумінні – між багатими і найбіднішими прошарками населення досягла розмірів, які загрожують соціальним вибухом» [3, 56]. Важке матеріальне становище та соціальна незахищеність населення (особливо з вищою освітою) змушують його виїжджати на заробітки, часопис наголошує на цій своєрідності еміграції з України: «Трудова еміграція з України до європейських країн, зокрема до Італії, стала своєрідним знаком нашого часу» [ДС, 2003, № 8-9, с. 13]. На такі ж думки нашої нашої нашої результати соціологічного дослідження «Стан сучасної української еміграції в Італії», проведеного у травні 2003 року соціологічною групою Папського Григоріанського університету [див.: ДС, 2003, № 8-9, с. 13-17]. Проаналізувавши вікову таблицю, бачимо, що переважна більшість українських емігрантів в Італії – 73, 1% є особами найбільш працездатного віку (36-55 років). За освітою респонденти розподілилися наступним чином: середню мають 14, % опитаних, середню спеціальну – 35, 8 %, вищу – 36, 4 %. Як бачимо, має місце витік з України до Італії висококваліфікованих спеціалістів та інтелекту, що безумовно негативно відіб'ється на майбутньому нашої держави. Цікавим є той факт, що найбільше в Італії є працівників освіти (15,1%), економістів та бухгалтерів (13,9%), інженерів (11,3%), медичних працівників (10,3%), а найменше державних службовців (0,7%). Попри наявність в Італії представників усіх, без винятку, областей України, абсолютним лідером є Західна Україна: Львівська – 41,9%, Тернопільська – 18,4%, Івано-Франківська – 11,6%, Чернівецька – 10,8%. Натомість південно-східний регіон України представлений не так чисельно серед опитаних респондентів: Одеська – 0,1%, Харківська – 0,3%, Луганська – 0,4%, Запорізька – 0,4%, Дніпропетровська – 0,4%, АР Крим – 0,7%. Про актуальність питання розділених сімей свідчить високий відсоток одружених людей, які залишили сім'ю в Україні – 64,4%. Більше 90% опитаних мають дітей, з яких лише 5,5% перебувають разом із батьками в Італії. Переважна частина заробітчанин в Італії – це жінки – 91,1%, чоловіки складають 8,9%. Несподіванкою стало для соціологів, що більше половини респондентів (58,6%) взагалі не знайомі з роботою дипломатичних

установ України в Італії. На відкрите запитання: «Які причини змусили вас приїхати до Італії?» відповіді розподілилися таким чином: 1) низькі зарплати і пенсії та їх невивплата – 47,2%; 2) безробіття – 16,9%; 3) висока вартість освіти дітей – 10,5%; 4) злидні, голод – 7,5%; 5) купівля житла – 4,5%; 6) безлад, безперспективність – 2,7% й т. ін. [Див.дет.: ДС, 2003, № 8-9].

Окремої уваги та літературознавчого аналізу потребує поезія українських заробітчанин, що друкується в часописі «До світла». Хоча це не є цілком вправні й високохудожні твори, але вони порушують важливі проблеми суспільного життя. Не помилимося, якщо скажемо, що головним мотивом української емігрантської літератури в Італії є туга за рідними і Батьківщиною. Так Галина Чоловська із Калуша, зустрічаючи Різдо в Італії, згадує рідну домівку:

*Сумний Святий вечір
Вдома на Україні,
У моїй родині,
Бо мама далеко,
У чужій країні
Сама, одинока,
Вечеряти сіла,
І серце стиснулось,
Душа заболіла...
Разом на вечері
Тато з діточками,
Та не так весело,
Бо немає мамі [ДС, 2005, №1, с. 47].*

Така притаманна риса українському характеру, як почуття гумору, на щастя, теж не розгублена заробітчанами в Італії. Про це свідчить досить оригінальна творчість українки з Риму Ольги Рентюк, яка видрукувала в часописі «До світла» кілька своїх гуморесок. В одному зі своїх творів («І сміх, і гріх») авторка в жартівливій формі пояснює, чому італійських чоловіків одні українські жінки приваблюють, а інших вони зневажають. Принагідно зауважимо, що останнім часом ця тема в Італії дуже часто є предметом широкого обговорення в пресі й на телеканалах. Ольга Рентюк докоряє тим українським жінкам, які своїми вчинками «ганьблять державу»:

*А хто буде поважати
Напів'яну жінку,
Що із брудним марокканцем
Лежить у затінку?
Хто вас буде поважати,
Дороге жіноцтво?
Ви забули, що то – цнота.
А ви, парубоцтво!
Пропили це в Україні
Козацькою славу
Приїхали в Італію
Й ганьбите державу [ДС, 2005, № 6-7, с. 96].*

З гумором ставиться авторка й до своєї вередливої сеньйори, якій прислужує («Панський обід»):

*Моя пані – баба «добра», так сказати можна,
Й не сьака-така бідося – графиня вельможна...*

*Що вартує пережити, як сідає їсти.
Для ясности зауважу – не каліка пані,
Не немічна – з шиком автом їде на здибани
По покоях, як той шершень, ганяє щоднини,
Не дасть духа перевести ані на хвилину.
Коли їсти на підносі подаю до ліжка,
Припрошую гречно – «боно» –
то така потішка.*

*Пані глипа на ту тацу, чого там бракує,
Отим браком мене пані часом конірує.
– Біжи соли подай, перцю, заміняй ми воду –
Бабу мінуть цохвилини, як в марцю погоду.
Макарони так, як глисти, на ведевцю крутит,
Мене від тих макаронів аж під грудьми нудит*
[ДС, 2005, № 6-7, с. 96].

У лютому 2004 року в Італії засновано нову україномовну газету – місячник «Українські вісті». Видання виходить чорно-білим друком з кольоровою обкладинкою на 16-ти сторінках формату Ах3. Головний редактор «Українських вістей» – Олесь Городецький, який колись виступив ініціатором створення журналу «До світла». Видання проголошено газетою Християнського товариства українців в Італії, проте за своїм матеріалом воно є суспільно-політичним.

У першому номері «Українських вістей» головний редактор, звертаючись до читачів, гарантує, що вони зможуть в газеті «прочитати останні новини з України та Італії, зустрітися з цікавими людьми української політики, культури та економіки» [14]. Газета характеризується різнобічністю: у ній можна знайти від матеріалів та пояснень щодо роботи Посольства України в Італії та консульського відділу в Римі до останніх новинок, які стосуються українського законодавства про іммігрантів. На сторінках

видання друкуються консультації лікарів, пояснення експертів у різних галузях, переклади українською мовою текстів італійських законів та нормативних актів. Газета може стати у пригоді і у хвилини дозвілля, коли читач хоче просто посміятися з дотепних жартів та розв'язати цікавий кросворд. Через відсутність у нас підшивки всіх номерів цього видання не можемо дати читачеві більш розгорнуту характеристику. Навіть загальний аналіз часописів «До світла» та «Українських вістей» засвідчує, що видання сформувалися й зайняли свою нішу як у культурно-громадському житті українських емігрантів, так і в інформаційному просторі Італії. Видання служать своєрідним осередком, який несе ідеї згуртування українців в цій країні навколо християнських та національно-культурних цінностей. Через видання українські емігранти прагнуть про себе заявити як італійцям, так і Україні, державні керманічі якої роблять вигляд, що проблеми заробітчанства не існують.

Зауважимо, що українська емігрантська преса в Італії виконує не лише інформаційну функцію, а в першу чергу слугує фактором об'єднання українців, підтримує національно-культурницький дух, плекає та пропагує наші традиції, допомагає заробітчанами адаптуватися до життя в суспільно-політичних та економічних умовах чужої країни. Кожен із цих аспектів життєдіяльності українців в умовах тривалого перебування за кордоном (у тому числі й специфіка функціонування преси) могли б стати предметом окремого дослідження фахівців різних галузей. Припускаємо, що в далекій перспективі подібні гіпотетичні прагнення стануть в Україні реальністю.

Література

1. Антонюк О. В. Основи етнополітики. – К.: МАУП, 2005. – 432 с.
2. Баронин А. С. Этническая психология. – К.: Тандем. – 200. – 264 с.
3. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов, М.І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації. – Харків: Фолю, 2002. – 285 с.
4. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: Монографія. – К.: Генеза, 2004. – 208 с.
5. Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Турчак Р. Етнополітична карта світу XXI століття: Методичний і предметний коментарі. – Тернопіль: Мандрівець, 2000.- 240 с.
6. Зарубіжні українці / С. Ю.Лабезик (кер. авт. кол.), Л. О.Лещенко, Ю.І.Макар та ін. – К.: Вид-во «Україна», 1991. – 252 с.
7. Лихачев Д. С. Человек в литературе Древней Руси. 2-е изд. – М., 1970.
8. Пахльовська О. Українсько-італійські літературні зв'язки XV-XX ст. – К., 1990.
9. Платонов Ю. П. Этнический фактор. Геополитика и психология. – СПб.: Речь, 2002.- 520 с.
10. Садохин А. П. Теория межкультурной коммуникации. – Москва: Высшая школа, 2005. – 310 с.
11. Українська література XI –XVIII ст. – Чернівці: Прут, 1997. – 289 с.

* * *

До світла: Християнський часопис українців в Італії. – 2002 – 2006. посилання на це видання робимо в тексті, вказуючи аббревіатуру ДС, рік видання, номер і сторінку часопису.

Українські вісті: газета Християнського товариства українців в Італії. – 2004. – Лютий.

Українські вісті: Газета Християнського товариства українців в Італії. – 2004. – Березень.

Бідзіля Юрій Михайлович – кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри журналістики УжНУ.